

פרי בעמלו מיד ולאחר, ולפעמים אחר שנים רבות, וגם אז הרי ידוע הכלל "כי כל עכבה לטובה".

ויש אשר בעבור מספר שנים יראה לו השי"ת הצלחה במקום אחר לגמרי בשכר יגיעה של עכשיו במקום זה. ויש אשר יזכה להצלחה שלא בערך יגיעתו כלל, בבחינת מציאה גדולה. כלומר, ישועה והצלחה הרבה יותר ממה שיגע, כידוע על מאמר "יגעת ומצאת תאמין" – שגם לאחר היגיעה אינה בבחינת שכר יגיעה אלא בגדר "מציאה" שהיא שלא בערך כלל למידת היגיעה, אלא הרבה יותר מכך, בבחינת "מציאה" ממש, אבל אעפ"כ הוא משיג זאת גם בשכר יגיעתו המועטת. וזה הכל מפעולותיו של הבורא יתברך עלינו המשלם לאיש כמעשהו. ועלינו מוטל רק לפעול פעולות טובות וישרות, ולהדבק במידות טובות, וה' הטוב בעינינו יעשה, ואין הקדוש ברוך הוא מקפח שכר כל בריה.

ולערב אל תנח ידיך – לא להתייאש לעולם!

הנהגה נעלה ונאצלת זו לא לדאוג דאגת המחר ולא לחשוב על תוצאת פעולותיו – ראינו אצל גדולי עמנו, וכמה עובדות נפלאות מצינו בחז"ל על צדיקים שהמשיכו במפעלם אף ללא ראיית פירות הצלחה, וגם לאחר שהיה נראה כי כל היגיעות לריק היו. ודוקא עקב עמידתם האיתנה והתחזקותם להמשיך בעבודתם – זכו לראות בסופו של דבר הצלחה רבה ועצומה גם אחר כשלונות גדולים שהיו נראים ללא נשוא ושלא יוכלו לעמוד בהם.

גודל כוחו ורב חילו של התנא הקדוש רבי עקיבא

כי הנה במסכת יבמות (ס"ב ע"ב ובתנחומא חיי שרה) דרש רבי עקיבא על הפסוק "בבוקר זרע זרעך ולערב אל תנח ידיך" (קהלת י"א): אם העמדת תלמידים בבחרותך – העמד תלמידים בזקנותך! והוא, התנא הקדוש רבי עקיבא עצמו, אשר קיים דבר קדשו באופן הנעלה והנשגב

ביותר – שהיו לו עשרים וארבעה אלף תלמידים וכולם מתו בין פסח לעצרת, והיה העולם שמים, עד שבא אצל רבותינו שכדרום ושנה להם, והם הם שהעמידו תורה בישראל.

הנהגה נאצלת זו בה נהג רבי עקיבא, מוכיחה על כוח אדיר של התחזקות ועמידה בגבורה למעלה מגדר אנושי בכל הזמנים והמצבים. כי עד שזכה רבי עקיבא להעמיד את הכ"ד אלף תלמידים עבר עליו מה שעבר, והקריב על זה ימיו ושנותיו. ובתלמידים אלו היתה טמונה כל התורה שבע"פ, כמו שאמרו חז"ל שלאחר פטירתם היה העולם שמים... ועד היום נוהגים עליהם דיני אבלות בימי הספירה עבור האסון הגדול והנורא של חורבן כל התורה כולה שהוקמה ביגיעה נוראה ובמסירות נפש ממש.

ועם כל זאת, גם לאחר האסון הגדול הזה, לא נח רבי עקיבא ולא שקט, וכל-שכן שלא נפל לזרועות היאוש, אלא קיים תפקידו באמונה ובשלימות, שלא חשב על הצלחה, כי אם על העשייה, וקיים בנפשו מה שדרש על הפסוק "ולערב אל תנח ידך", והלך להעמיד תלמידים חדשים בזקנותו, ומצא חמישה תלמידים מוכשרים ושנה להם. ובודאי שזקוקים לכוחות גבורה למעלה מדרך הטבע להתחיל מחדש עם חבורה זעירה של חמישה תלמידים לאחר הצלחה כה גדולה של כ"ד אלף תלמידים.

חמשה מאורות במקום כ"ד א"ף...

אולם כפי שרואים בסוף, הרי דייקא חמישה תלמידים אלו שרבי עקיבא לימדם לעת זקנותו, לאחר כל החורבן הנורא – דוקא תלמידים אלו האירו את העולם בתורתם, ומהם נמשכה התורה שבע"פ עד היום הזה, והם: רבי מאיר, רבי שמעון בן יוחאי, רבי יהודא ב"ר אלעאי, רבי אלעזר בן שמוע ורבי יוסי.

רבי מאיר – מאבות המשנה (כי סתם משנה רבי מאיר). ואיתא בכתבי האר"י (שער מאמרי חז"ל סוף מסכת שבת) שרבי עקיבא היה בסוד

עקבו של אדם הראשון, ורבי מאיר זכה להאור שלו שמכהה גלגל חמה. רבי שמעון בן יוחאי – שעליו אמר רבי אבא (זהר ח"ג רמ"א) "אלמלא לא איתמסר אורייתא בטורא דסיני אלא אמר קוב"ה – הא בר יוחאי אורייתא וסתרין דילי דיי לעלמא" (אלמלא לא נמסרה כל התורה בסיני אלא רק 'אמר הקב"ה' – הרי רשב"י (שהוא) התורה וסתרי תורת, דיים לעולם). ובגמ' (גיטין ס"ז) אמר רשב"י לתלמידיו שנו מדותי (פרש"י למדו תורת) שמדותי תרומות מתרומות ר' עקיבא בן יוסף, עיי"ש. ובוהר דיליה יפקון בי' מן גלותא ברחמי (זהר נשא קכ"ד ע"ב) וכמו כן הבטיח שלא תשתכח תורה מישראל (ראה שבת קל"ח ע"ב ועיין ריש ליקוטי מוהר"ן).

רבי יהודא ב"ר אלעאי – שסתם חסיד בגמ' הכונה לר' יהודא (או ר' יהודא בן בבא) ראה בגמ' (ב"ק ק"ג ע"ב, ובתמורה ט"ו ע"ב). ודרשו עליו (סנהדרין כ' ע"א) שקר החן זה דורו של משה ויהושע, והבל היופי זה דורו של חזקיה, אשה יראת ה' היא תתהלל זה דורו של ר' יהודא ב"ר אלעאי.

רבי אלעזר בן שמוע – הוא רבי אלעזר דכל משנה וברייתא (כמו שכתב רש"י יבמות ע"ב ד"ה ראיתי וכו') והיה לבו פתוח כפתחו של היכל, והיה מרבותיו של רבינו הקדוש מסדר המשנה (כמובא בעירובין ג"ג ע"א).

רבי יוסי – בעל סדר עולם, דהלכה כמותו, דנימוקו עמו. והוא רבי יוסי סתם המוזכר רבות במשניות ובברייתות. והיה חסיד מאד ואליהו רגיל אצלו (עיין סדר הדורות ערך ר"י בן חלפתא).

וכפי הנראה היתה הצלחתם של חמישה תנאים קדושים אלו שקולה כנגד כל הכ"ד אלף תלמידים, כמו שאמרו חז"ל (יבמות ס"ב ע"ב וכתנחומא הנ"ל) שהם העמידו תורה, כלומר במקומם של כל העשרים וארבעה אלף תלמידים.

ורבי עקיבא זכה לכל זאת בזכות שהחזיק את עצמו גם לאחר הנפילה

הגדולה והנוראה במיתתם של שתיים וחצי רבבות תלמידיו היקרים שזכה להם ביגיעתו העצומה בדם נפשו. והעיקר בזה היה, כי כל מחשבתו לא היתה אלא מה עליו לעשות, ולא על התוצאות שיהיו ממעשיו. לכן המשיך ללמוד וללמד ולהרביץ תורה בתלמידים, ולא התפעל כלל מכשלונו, יהיה גדול ככל שיהיה, אלא המשיך לפעול, ועל ידי זה זכה למה שזכה – להאיר עיני העולם בחמשת התלמידים שבררום, שהיא כאמור הצלחה נצחית עד סוף כל הדורות...

כמו כן אנו מוצאים מידה מעולה זו אצל בועז, שאף עליו דרשו חז"ל את הפסוק "בבוקר זרע זרעך ולערב אל תנח ידיך" – אם העמדת בנים בבחרותך – העמד בנים בזקנותך! שהיו לו שלושים בנים ושלושים בנות (כמובא ב"ב צ"א ע"א, וברש"י שם ד"ה כדרכה וכו'), וכולם מתו עליו בחייו. אסון קשה ומאויים, והוא עצמו כבר היה בן שלוש מאות שנה (עיין ד"ה א-ב ברש"י ד"ה ושלמא הוליד את בועז). והזמין לו השי"ת לעשות חסד עם רות, ולקיים את הפסוק הנ"ל, ובשכר זאת זכו ומהם יצאה כל מלכות בית דוד עד משיח צדקנו.

מאמין בבורא עולם זורע

ומובא בשם הגר"א, שכל הפעולות בזה העולם, הן פעולות גשמיות והן פעולות רוחניות, הרי הן כמו זריעה בשדה. כי כל מה שהאדם מסוגל לעשות זה רק לחרוש ולזרוע, אבל ירידת הגשם והטל, וכמו כן השמירה מפני שדפון וירקון ושאר מיני אסונות – ביד השם יתברך המה. ועל דרך זה צריכים להיות כל פעולות האדם בזה העולם – רק להתייגע, לחרוש ולזרוע, ולא להקדיש זמן למחשבה על תוצאות והצלחות, כי אלו מפעולותיו של הבורא המה. ואם זכה האדם והתייגע כל היום בלימוד התורה – אשרי לו, כי עשה את הפעולה המתבקשת והנדרשת ממנו, ולמחר ימשיך בכך מבלי לחשוב על תוצאות יום האתמול. וצריך רק לבקש מהשי"ת שיצליח בעמלו, אבל חלילה וחלילה שתפריע מחשבת רצון ההצלחה את המשך התקדמותו בלימודים.

ולעולם לא ישאף לראות הצלחה תיכף ומיד, כי בדרך כלל ההצלחה הבאה לאחר זמן של יגיעה ועמידה במכשולות ובנסיונות – היא הצלחה גדולה ומרובה יותר לאין ערוך מאותה הצלחה הבאה לפעמים מיד.

אוצר החכמה

אתה עשה את שלך!

(ולהמחשת העניין שמעתי משל נאה בדרך צחות, שפעם נפלו שרצים לעומק כלי של חלב, והחלו לטבוע ולמות. והיו כמה מן השרצים שהתייאשו מיד, וכי מה להם לעשות, והרי רואים הם את המוות בעיניהם, כי מי יוכל לעמוד למול גובה החלב אשר הוא הרכה למעלה מראשם... ואילו קבוצה אחרת לא התייאשו לגמרי אלא חשבו שבכל זאת יש עדיין איזו תקוה של חיי שעה, והחלו להתעופף כלפי מעלה בשארית כוחותיהם, ועל כל קפיצה וקפיצה נשמו אחת ושתיים, ומיד כמובן נפלו חזרה אין אונים לתוך החלב, אך ככל זאת עשו מה שניתן לעשות ברגעים קשים אלו, ורקדו פעמים רבות עד 'ישקיף ה' ויראה ויחמול, והרויחו עוד רגעי חיים. ובסופו של דבר נתגלה בדרך מופלאה כי דוקא עקב אי התייאשותם, ובגלל פעולותיהם הנמרצות להשיג רגעי חיים גם בשעות הקשות ביותר שהיה נראה שהכל אבוד – נשארו בחיים לגמרי. כי טבע החלב הוא שכל כמה שמנענעים אותו ומכטשים בו מתקבץ ונתרבץ בו שכבה של שומן ונעשה חמאה עבה. ודבר זה נפעל עתה על ידי ריקודיהם כלפי מעלה, שבעזר השי"ת נצטבר בצד הסיר גוש גדול של חמאה, ועלו על אותו תל, והמשיכו בדרךם אל דופני הסיר, ויצאו בשלום... והוא משל נאה ומורה דרך לכל מי שנקלע למצוקה שנראה לו כאילו ח"ו אפסה כל תקוה, אשר לא יפול ליאוש, אלא יבחר בפעולה גם אם אינה אלא הצלה זמנית של חיי שעה – הוא את שלו יעשה, ואז יתקיים אצלו וברכתך בכל אשר תעשה, והשי"ת יושיעהו ויוציאהו מצרתו בדרך פלא אשר לעולם לא היתה עולה על דעתו כזאת...)